

Hem>Dina rättigheter>Minderårigas rättigheter vid domstolsförfaranden

Minderårigas rättigheter vid domstolsförfaranden

1. Hur gammal måste en klagande minst vara för att själv kunna väcka talan vid domstol?

I Sverige är straffbarhetsåldern 15 år. Talan vid domstol kan väckas av den som är minst 18 år i familje-, sysselsättnings-, migrations- och asylärenden samt i samband med administrativa sanktioner. I utbildningsärenden är minimiåldern 16 år och i hälso- och sjukvårdsärenden (vid psykiatrisk tvångsvård) och omhändertagande 15 år (även om barn vanligtvis uppträder som svarande och inte som klagande).

2. Specialiserade institutioner och behöriga myndigheter

I Sverige finns inte några särskilda domstolar för unga brottslingar. Barn under 15 år kan inte åtalas utan omhändertas av socialtjänsten, medan barn mellan 15 och 18 år ställs inför rätta vid allmänna domstolar. I Sverige finns allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. De arbetar parallellt.

Förvaltningsdomstolarna prövar överklaganden av förvaltningsbeslut.

Twistemål och mål som rör vårdnad, boende och umgänge prövas av allmänna domstolar. Sverige saknar särskilda institutioner för att hantera barn som deltar i tvistemål. De flesta familjerättsliga tvister omfattas av de allmänna domstolarnas behörighet.

3. Rättsliga och politiska åtgärder för att undvika onödiga förseningar i handläggningen av mål som rör barn

Om ett barn misstänks för ett brott bör föräldrarna eller vårdnadshavarna så snabbt som möjligt underrättas om brottet och förhöret med barnet. Föräldrarna bör närvara under förhöret. Om det rör sig om ett allvarligt brott bör dessutom socialtjänsten underrättas så snabbt som möjligt och närvara under förhöret. Förundersökningen och domstolsförfarandet anpassas till unga misstänkta. Rättsliga förfaranden bör avslutas inom skälig tid. Det finns även en allmän regel om att relevanta beslut och inledandet av förfaranden ska ske utan onödigt dröjsmål om barn deltar i mål som rör vårdnad, boende och umgänge.

4. Barnspecifika stödmekanismer och -förfaranden och metoder för att säkerställa att barnet får komma till tals

Både barn och vuxna kan vara parter i en rättsprocess. Barn som är brottsoffer har därför samma rätt att bli hörda och delta i processen som vuxna. Om barnets redogörelse av ett händelseförlopp är särskilt viktigt (vilket är fallet när barnet är ett brottsoffer) bör en expert i barnpsykologi eller förhörpsykologi närvara under förhöret eller värdera barnets redogörelse. Vittnen har inte rätt att bli hörda, oavsett om vittnet är ett barn eller en vuxen. Vittnen är inte parter i rättegången och deras enda uppgift i en brottmålsprocess är att vid behov lämna sin bild av vad som hänt.

5. Tvärvetenskapligt tillvägagångssätt

Olika aktörer, t.ex. polisen, åklagarmyndigheten, sjukvården och socialtjänsten måste samarbeta. När ett barn har utsatts för ett brott ligger samarbetsansvaret i första hand på socialtjänsten. De flesta kommuner har samrådsgrupper med företrädare för socialtjänsten, åklagarmyndigheten, sjukvården och barn- och ungdomspsykiatri. Dessa fattar beslut om samordningsinsatser och planering, och beslutar i vilken ordning de olika aktörerna ska agera när det har anmälts ett brott mot ett barn. Om ett barn har utsatts för ett brott eller misstänks ha begått ett brott måste polis och åklagare alltid samarbeta. Samarbete inleds även med socialtjänsten och andra relevanta aktörer.

6. Åtgärder för att säkerställa att barnets bästa sätts i främsta rummet

I svensk lagstiftning anges att de allmänna domstolarna ska sätta barnets bästa i främsta rummet. Det innebär att de allmänna domstolarna är skyldiga att se till barnets bästa. Barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Det finns emellertid inte någon princip i den svenska förvaltningsrätten om att myndigheter eller förvaltningsdomstolar måste se till barnets bästa eller fästa särskild vikt vid barnets bästa. I detta hänseende skiljer sig den förvaltningsrättsliga lagstiftningen från den civilrättsliga lagstiftningen. Genom sektorspecifik lagstiftning har man dock infört principen om att man, i olika utsträckning, måste se till barnets bästa inom vissa specifika förvaltningsområden.

7. Övervakning och verkställighet av beslut i förfaranden som rör barn

Barn under 15 år kan inte hållas straffrättsligt ansvariga för brott som de har begått. Grundprincipen är att åtgärder mot unga brottslingar i första hand ska vidtas av socialtjänsten och inte av kriminalvården. Det finns särskilda påföljder som endast gäller för unga brottslingar som är 15–21 år. Unga brottslingar som är 18–21 år döms ofta till samma straff som vuxna. Om gärningspersonen begick brottet innan han eller hon fyllde 21 år bör särskild vikt fästas vid gärningspersonens ålder när straffet fastställs. Bestämmelserna om verkställighet av tvistemålsdomar är identiska för barn och vuxna. Om motparten inte fullgör sina skyldigheter enligt en dom eller ett beslut kan parten ansöka om att kronofogdemyndigheten ska verkställa domen eller beslutet. Föräldralken innehåller bestämmelser om verkställighet av domar och beslut om vårdnad, boende och umgänge, och om andra beslut enligt föräldralken. Barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid verkställighet av sådana beslut.

8. Tillgång till rättsmedel

Alla personer, dvs. inte bara barn som utsatts för brott, har rätt att begära omprövning av ett beslut om att inte väcka åtal. En sådan begäran kan dock endast göras av berörda parter. Både barn och vuxna som utsatts för brott kan begära ersättning (skadestånd) från gärningspersonen. Eftersom barn i allmänhet saknar processbehörighet kan de endast inge invändningar, överklaganden och ansökningar om lagprövning i tvistemål genom sitt juridiska ombud.

9. Allmänna adoptionsregler (för adoption av ett barn eller en vuxen)

Adoptionsbeslut fattas av domstolen. Ansökan inges av den eller de personer som vill adoptera. Domstolen ska pröva om adoptionen bör ske. Tillstånd att adoptera ett barn ska inte beviljas om inte adoptionen anses gynna barnet.

Barnvänlig rättvisa i Sverige (255 Kb)

Senaste uppdatering: 31/07/2020

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

De EU-länder som ansvarar för det nationella innehållet på den här webbplatsen håller på att uppdatera delar av sitt innehåll mot bakgrund av Storbritanniens utträde ur EU. Det kan dock ta ett tag innan vi har uppdaterat alla sidor.